

Iš klasikinės filologijos katedros istorijos

NON OMNIS MORIAR ARVYDAS BARONAS (1960–1992)

Arvydas gyveno 32 metus. Išėjo staiga, nespėjęs atsisveikinti su artimaisiais, draugais, nė nenujautęs, kad Parkos ranka jau pakelta nukirpti gyvybės siūlą. Liko žmona ir dvi dukros.

Arvydas – vilnietis, baigęs 35-ąją vidurinę mokyklą. 1978 m. jis įstojo į Vilniaus universiteto lietuvių kalbos ir literatūros specialybę (klasikinės filologijos specializacija). Buvo gabus studentas, Studentų mokslinės draugijos narys. Baigęs universitetą liko dirbti Klasikinės filologijos katedroje. 1985–1988 m. studijavo Maskvos M. Lomonosovo universiteto doktorantūroje, kur sėkmingai apgynė daktaro (mokslų kandidato) disertaciją „Tradicija ir novatoriškumas Tito Livijaus *Romos istorijoje*“.

Grižęs aktyviai įsitraukė į katedros gyvenimą, noriai dalyvavo studentų renginiuose, buvo jų mylimas, turėjo neabejotiną pedagogo talentą. Buvę studentai prisimena jį iki šiol. Iki mirties spėjo išspausdinti tris mokslinius straipsnius disertacijos tema Universiteto mokslo darbuose *Literatūra*: „Актуализация римских исторических мифов у

Тита Ливия (*Ab urbe condita*, I–V)“, 30(3), 1988; „Tito Livijaus filosofinės pažiūros“, 34(3), 1992; „Istorinio regreso samprata Tito Livijaus *Romos istorijoje*“, 35(3), 1993.

Paskutinis straipsnis, įteiktas *Kultūros barams*, vadinosi *Non omnis moriar* („Ne visas mirsiu“) ir buvo skirtas mirties bei nemirtingumo temai Horacijaus kūryboje. Deja, dienos šviesą jis išvydo jau po autoriaus mirties. Taigi lemtis mėgsta mums parodyti savo pranašingus ženklus, bet ar mes juos pastebime? Horacijus buvo itin mėgstamas Arvydo poetas. Galbūt jautė su juo kažkokią dvasinę jungtį, minčių ir jausmų panašumą:

Ten pat visi mes esame genami,
Visų mūs burtas sukasi urnoje,
greičiau jis ar vėliau išpuolęs
skirs mums valtelę į amžių tremtį

(Horat. *Carm.* II, 3, 25–28)

Šias eilutes mokslininkas citavo savo straipsnyje, kurį baigė tokiais žodžiais: „Horacijus yra amžinas, nes visada aktualus. Aktualus todėl, kad visais laikais aktuali buvo mirties problema. Horacijaus poezija yra ‘mirties meditacija’. Truputį melancholiška, truputį ironiška, rami, subtili, lengva, žavi. Prieštaringa. Prieštaringa, kaip visas mūsų gyvenimas. Kaip mes patys“ (*Kultūros barai*, 2–3, 1993, p. 55).

Šiame sąsiuvinyje spausdiname keletą jo buvusių dėstytojų ir studentų prisiminimų, parašytų 1992–1993 m., netrukus po Arvydo mirties. Jo netektį katedroje jaučiame iki šiol.

Eugenija Ulčinaite

In memoriam Arvydui Baronui

Doc. Dalia Staškevičienė

Arvydo kursui dėstyti man neteko, bet turėjau progos bendrauti studentų praktikos Kryme metu. Arvydą prisimenu kaip darbštą, pareigingą, nedejuojantį dėl buities nepatogumų ar kitų nemalonumų jaunuolių. Tuomet jis jau draugavo su savo būsimąja žmona, to paties kurso studente Jūrate Kaminskaite. Buvimas šalia laimingos švelnių įsimylėlių poros aplinkiniams teikė nenusakomo jausmo, kurį sudaro turbūt džiaugsmo, vilties, linkėjimų, kad viskas jiems gerai klotųsi, kamuolys. Kerčėje Arvydas nusipirko vokišką knygą apie Julijų Cezarį. Jaltoje – kažkurio klasikinės muzikos kūrėjo plokštelių. Tie jo pirkiniai man kėlė pagarbą: studentas vežėsi ne persikus ar kriaušes, o knygą ir tokių trapų, bet, matyt, jam reikalingą ir mielą daiktą – plokšteles. Vėliau keletą kartų teko kalbėtis apie klasikinę muziką. Man rodosi, jis ją neblogai suprato, išmanė ir mėgo. Galbūt mėgo ir kitokią, apie tai kalbėtis neteko.

Kai Arvydas dirbo katedroje, pažinau jį kaip nepaprastai nuoširdų, atvirą, tiesų žmogų. Kartais tas jo atvirumas, nemokėjimas ar nenoras apsimesti, pagudrauti net baugino: atrodė, kad prieš tave stovi jokio kiauto, jokio šarvo neginamas žmogus. Jis niekada neapsimesdavo žinančiu, jei ko nors nežinodavo, visada prisipažindavo klydęs, jei klysdavo.

*Dr. Naglis Kardelis,
1992–1993 m. IV k. studentas*

Arvydas Baronas, su kuriuo man teko bendrauti pusketvirtų metų, buvo ne tik puikus dėstytojas, be galo taurus žmogus ir tikras Lietuvos patriotas, bet ir įkūnijo mokslininko etaloną.

Pirmiausia jį trumpai apibūdinsiu kaip dėstytoją. A. Baronas dėstė mūsų kursui lotynų kalbą antrame, ketvirtame ir penktame kurse. Puikiai prisimenu Dėstytojo maksimalizmą, reiklumą studentams ir sau. Jis vienas iš pirmųjų mums parodė, ko-

kie svarbūs yra ekstralingvistiniai faktoriai, lygiai kaip ir epochos kontekstas, norint suvokti tekstą kuo tiksliau. Žinodami, kad vien formalusis (gramatinis) teksto lygmuo neleidžia išsiaiškinti visų teksto subtilybių, autorius versdavome su dar Antikos laikais parašytais komentarais. Man ypač patiko tai, kad Dėstytojas mėgdavo sustoti prie žodžių etimologijos, reikšmių žaismo, o tai buvo be galo įdomu. Su A. Baronu mūsų kursas vertė Ovidijų, Katulą, Horacijų ir Titą Livijų (pastarojo autorius kūrinyse *Nuo miesto įkūrimo* buvo Dėstytojo mokslinių tyrimų objektas). Mes akivaizdžiai įsitikinome, kad J. Dumčiaus ir K. Kuzavinio parengtas lotynų kalbos vadovėlis *Elementa Latina* filologams klasikams yra pernelyg formalus, paviršutiniškas ir beveik visiškai neatspindi sintaksinio lotynų kalbos lygmens ir frazeologijos. Dėstytojas mums sakė, kad būtina parengti žymiai išsamesnį, kokių 400–500 puslapių vadovėlį, kuriame išsamiau atskleistų kalbos įvairovę ir kuris suteiktų daugiau praktinių įgūdžių. Beje, A. Baronas buvo bene vienintelis Klasikinės filologijos katedros dėstytojas, visiškai rimtai kalbėjęs apie tai, kad per lotynų kalbos paskaitas studentai turėtų kalbėti lotyniškai. Tai nebuvo įvykdyta dėl pačių studentų nerangumo, tačiau gerai pamenu, kad perskaitytas kūrinių vietas čia pat komentuodavome lotyniškai, o tiesioginę kalbą versdavome į netiesioginę.

Nuo 1989-ųjų Dėstytojas vadovavo mano kursiniams darbams. Reikia pabrėžti, kad A. Baronas tuo metu Lietuvoje buvo vienintelis tikrai profesionalus romėnų istoriko Tito Livijaus tyrinėtojas. Uždegantis A. Barono pavyzdys ir mane paskatino šiek tiek patyrinėti Livijaus veikalo pirmąją dekadą. Dėstytojas sakydavo, kad prieš mokslą visi lygūs, todėl su juo buvo galima laisvai diskutuoti ir ginčytis. Jam nereikėjo formalaus autoriteto insinijų todėl, kad jo autoritetas buvo realus ir neformalus. Tais retais atvejais, kai teisūs pasirodydavo studentai, Dėstytojas bematant tai pripažindavo ir pagirdavo jų sumanumą. Kursinius darbus skaitydavo be galo atidžiai, įsigilindamas į kiekvieną sakinį, pasverdamas kiekvieną teiginį. Mėgo stiliaus

aiškumą ir skaidrumą, sakė, kad bet kuris mokslinis tekstas privalo turėti aiškią struktūrą.

A. Barono entuziazmas ir energija buvo neišsemiami. Jis turėjo labai daug naujų idėjų, kalbėjo apie tai, kad reikia reformuoti Klasikinės filologijos katedros darbą. Deja, naujus ir gaivius vėjus jis nusinešė su savimi, palikdamas mums gilų liūdesį. Taip ir likome stovėti su tuo, ką turime.

*Dr. Mintautas Čiurinskas,
1992–1993 m. III kurso studentas*

Maža pasakyti, kad Arvydas Baronas buvo „spiritus movens“. Puikus dėstytojas, ne vienam ateityje galėjęs tapti Mokytoju iš didžiosios raidės. Tam reikia ne vien pedagoginių sugebėjimų, ne vien intelektualinio pasiruošimo, ne vien dalyko, bet ir žmogaus, gyvenimo pažinimo, tvirtos dvasinės sanklodos, karščio, energijos – uždegančių savybių, kurių jis turėjo. Turėjo ir reiklumo – ne sauso, įkyraus, o paveiklaus, užkrečiančio net mus, dažnai apsnūstančius paskaitų lankytojus. Jo rūpesčiu ir priminimu gyvavo vis mūsų atidėliojamas sienlaikraštis „Camena“. Tas reiklumas nebuvo paviršutinis, – sunku būtų apgauti auditoriją, su kuria nuolat bendrauji, – jis tiesiog žavėjo, uždegdavo, nes matėme jo gyvą pavyzdį. Prisimenu, skaitant LXIV Katulo eilėraštį ir aiškinantis vienos eilutės ritmą, reikėjo žinoti kažkurio vardo balsių ilgumą. Smulkmena, bet Dėstytojas be jokių abejonių save „demaskavo“: „Blogai pasiruošiau paskaitai“. Tai buvo pastaba ne sau, o mums. Tai ne smulkmeniškumas, tai nebuvo juokinga, o darė įspūdį – apie perskaitomą tekstą neturi likti nieko nežinoma. Taip pabrėžti preciziškumą ir nuodugnumą, kad jis įsirėžtų į „antroko“ galvelę neištrinamai, sugeba ne kiekvienas. Taip nejučia mes buvome paraginami ir nuotaikingu Jo prisimenamu profesoriaus Jono Dumčiaus pasiūlymu ko nors nežinantiems: „Štai nueik už lango į gatvę, paklausk mažiausio vaikinuko, jis tau pasakys“. Ne kartą tai girdėjome ir visada išklausydavome besijuokdami, bet tai įstrigo ilgam!

Kai paklausėme Jo nuomonės apie vieną Peterburgo profesorių, atvažiavusį skaityti paskaitų,

charakterizavo jį kaip visą pasinėrusį į savo sritį, išmanantį dalyką, tiesiog gyvenantį juo. Dėstytojas taip pat gyveno savo darbu. Jis buvo čia save suradęs – tai matėme iš džiaugsmo, kurį jam teikė šis nelengvas darbas. Prisimindamas savo studijas pasakodavo: „Išverti Horacijaus eilėraštį, o po to einant gatve viskas tiesiog šviečia“. Kažkoks pakilumas, jėga ir energija Jo balse nenuslūgdavo net pavargus nuo paskaitų, kai mums kaip nevykėliams tekdavo daug ką sugromuliuoti nuo A iki Z. Visa tai rodė jį darant savo darbą, atradus save ir dėl to esant laimingą žmogų.

Jis buvo jaunas. Vienmečiais, žinoma, nesijautėme, bet nedidelis amžiaus skirtumas artino. O žinojo labai daug, buvo tikras specialistas, autoritetas mums – tai labai imponavo ir liks neužmiršta. Šie prisiminimai skatins, padės siekti savų tikslų gyvenime.

Mokėjo labai diplomatiškai ir švelniai parodyti mūsų aplaidumą. Kai nepasirodydavome paskaitose, teiraudavosi, bet niekada nepriekaištaudavo. Nutyldavo – turi pats susiprasti. Buvo tokia sistema: kas ateina praleidęs paskaitą, skaito tekstą pirmas, ir tiek...

Jis buvo labai paprastas, be jokių ekscentriškų keistenybių, kurių mes ne vienas turime, atviras mūsų žodžiams, randantis sprendimą, patariantis. O ta dėstytojo moralinė teisė mokyti buvo ne amžius, padėtis, titulai, o talentas ir puikios žinios, kuriomis mums tekdavo stebėtis ir siekti patiems.

Jo žodžiai, iškylantys atminty ir likę kažkur giliau mumyse, jo balsas lydės mus visą gyvenimą. Negali būti neteisinga mintis, Horacijaus eilutė, kuri skamba jau pomirtiniame Arvydo Barono straipsnyje *Kultūros baruose*: „Non omnis moriar...“

*Skirmantė Packočinaitė-Biržietienė,
1992–1993 m. IV k. studentė*

Nepastebimai greitai prabėga metai. Kasdienybė vis greičiau įsuka laiko ratą. Štai ir vėl jau ruduo, ir vėl netrukus papuošime mums brangių žmonių amžinąsias buveines gražiausiais žiedais. Ieškojau jų ir pernai, nors žinia, kuri vėlyvą vakarą pa-

siekė mane iš Vilniaus, buvo neįtikėtina, protu nesuvokiama. "Ὁν θεοὶ φιλοῦσι, ἀποθνῄσκει νεο („Kaip dievai myli, tas miršta jaunas“). Tai jau buvo nebe pirmas kartas, kai stengiausi save tuo įtikinti. Ir supratau, kad nelaimingieji esame mes, likę čia: šeima, netekusi mylimiausio, rūpestingiausio žmogaus, mes – puikaus mokslininko ir dėstytojo, aš pati – to, kurį galėjau drįsti vadinti savo mokytoju, vadovu, „ideologu“. Kaip didžiavausi savo jaunu, energingu mokytoju! Jo erudicija buvo aukštuma, kurios reikėjo siekti, o lankstus, pasiruošęs suprasti protas skatino kalbėti, diskutuojant ieškoti kelio link tiesos. Ir dabar, prisėdusi prie savo diplominio darbo ar mąstydamą apie jį, vėl nejučia tariuosi, nesutinku ar pritariu, kiekvieną žodį matuoju savo mokytojo matais. Kaip gerai, kad žmonių dvasinio bendravimo laukas ilgaamžiškesnis, ne taip lengvai laiko ištrinamas iš atminties! Kiek iškilių protų, jau suradusių ramybės vietą, atmena mūsų Alma Mater! Ji įgijo dar vieną globėją, kurio mintys, darbai, siekimai čia užgimė, kuris su meile žvelgia į mus ir tikisi mūsų energijos, entuziazmo tęsiant jo darbus.

*Vaidilė Stalioraitytė-Pukienė,
1992–1993 m. III k. studentė*

Šiomet per pirmakursių krikštynas dėstytoja Eugenija Ulčinaitė pasakė labai gražius žodžius. Ji palinkėjo visiems taip gyventi ir dirbti, kad vieną dieną galėtume pasakyti, jog mums nieko nereikia. Dabar gi mums vis ko nors reikia, ir šitai nuolatos drasko, klaidina, mes nuolat jaučiame trūkumą ir nerimastį dėl iš tiesų visai nereikšmingų dalykų.

Prisiminiau dėstytoją Arvydą Baroną. Jis buvo žmogus, kuris nugalėjo tą trauką ir ieškojo gražesnių ir tvirtesnių dalykų. Aš jį visad prisimenu tokį patį. Jis niekad nebūdavo kitoks ir todėl kėlė didelį pasitikėjimą. Dabar mūsų katedra ne tokia, kokia buvo. Ir visi tą jaučia. Trūksta ne tik puikaus lotynisto, istoriko – trūksta gyvo, doro žmogaus.

Ir jo paskaitos buvo pačios gražiausios... Lotynų kalba, istorija, pagaliau visas antikinis pasaulis ir jo grožis buvo jo gyvenimas – tas gyvenimas, ro-

dos, nustelbdavo pačią realybę. Jis dažnai kartodavo: „Kaip galima nemėgti ir nemokėti lotynų kalbos?“ Ir to pakakdavo. Tai įtikindavo.

Paskaitos buvo tarsi žaidimas, kur atgimdavo ir nuskambėdavo seniai mirę žodžiai, kur Katilina dar kartą surengdavo sąmokslą, o Ciceronas išrėždavo savo garsiąją kalbą. Įdomiausia buvo per Romos istorijos egzaminą. Pamenu, atsakinėjau apie krikščionybės plitimą Romos imperijoje. Dėstytojas egzaminavo mane visą pusvalandį. Tiesa, aš kalbėjau tik dešimt minučių, bet ne todėl, kad nežinojau, o todėl, kad, man rodės, viską pasakiau. Kitą egzaminą dalį kalbėjo Dėstytojas. Jo žinios apie tuos pačius dalykus buvo neišsemiamos, jis puikiai „žaidė“ datomis, įvykiais ir vardais. Tai buvo nauja paskaita ir tikras egzaminas.

Kai mes pamatydavome dėstytoją A. Baroną einantį gatve, tokį stotinę, su akiniais, juokais sakydavome, kad jis tikras senatorius.

Jis niekada nebardavo, mes jo nebijojome. Tik šyptelėdavo draugiškai, nuleisdavo akis ir taip atsakydavo į mūsų nežinojimą.

*Ieva Skaržinskaitė,
1992–1993 m. III k. studentė*

Nors mūsų kursui teko ne tiek daug bendrauti su dėstytoju Arvydu Baronu, bet tai buvo žmogus, kurį pažinęs nepamirši, nes jis labai išsiskyrė iš kitų savo neįprastumu. Jo energija ir darbingumas stulbino, „užkrėsdavo“ paskaitų metu, jis galėjo sudominti net neįdomiausias dalykais. Tikriausiai Saliustijus mums, studentams, bus „klasiku“ ne dėl to, kad parašė veikalą apie Katilinos sąmokslą, o todėl, kad skaitėme jį su dėstytoju, kuris labai vaizdžiai nusakydavo ne tik žodžių reikšmes, bet ir pasakodavo visokiausias istorijas ar anekdotus taip, lyg tai būtų įvykę ne prieš porą tūkstantmečių, o visai neseniai. Buvo galima pavydėti didžiulio susidomėjimo ir malonumo, kurį Dėstytojas jausdavo savo darbe. Reta žmonių, kurie taip tiksliai apčiuopia ir suranda savo vietą gyvenime. Ją suradus nuverčiami kalnai. Todėl dar labiau skau-

desnis ir nesuvokiamas šitokio žmogaus pasitraukimas iš gyvenimo. Bbelieka guostis tik tuo, kad dievai myli jaunus.

*Lina Stalioriūtė,
1992–1993 m. III k. studentė*

Dėstytojas Arvydas Baronas man dėstė Romos istoriją ir lotynų kalbą. Tačiau šios paskaitos buvo pačios įdomiausios iš visų, kurių aš kada nors klausiausi. Dėstytojas sugebėjo mirusią lotynų kalbą pateikti kaip gyvą, nuolatos besikeičiančią. Net pati nustebau, kad galiu šitaip susidomėti. Į jo paskaitas buvo neįmanoma eiti nepasiruošus, ir visai ne todėl, kad jis buvo labai griežtas ir reiklus, o todėl, kad paprasčiausiai būdavo gėda nemokėti. Visada jausdavau, kad jis nori, jog mes žinotume, ne akiai kaltume, o jaustume pasitenkinimą studijuodami. Jis man buvo kaip idealas žmogaus, kuris gyvenime atrado savo vietą, savo mėgstamą dalyką. A. Baronas visada sugebėdavo peržengti tą sieną, kuri paprastai iškyla tarp dėstytojų ir studentų. Dar dabar matau, kaip jis įeina pro duris ir su savo nuostabia šypsena ištaria: „Labas“.

*Kristina Mikolajevičiūtė,
1992–1993 m. III k. studentė*

Man atrodo, jog dėstytojas Arvydas Baronas buvo neeilinis žmogus ir labai geras pedagogas, visiškai nepanašus į tuos dėstytojus, kuriuos aš iki tol

buvau sutikusi. Jo Romos istorijos paskaitos buvo labai įdomios. Tai nebuvo sausas faktų, datų išdėstymas. Jam dėstant ta istorija įgavo ypatingą formą, gyvybę. Nežinau kaip kitiems, bet man buvo vienas malonumas eiti į jo paskaitas, nors tai ir buvo paskutinė, bene ketvirta, paskaita penktadienį. Vėliau mums A. Baronas skaitė lotynų kalbos paskaitas. Tai buvo jau visai kitokio pobūdžio paskaitos. Reikėdavo ir prie pačių tekstų, ir prie gramatikos gerokai pasėdėti. Neišsivertęs tekstų į paskaitą neateisi. Pagaudavo net gėdos, nusivylimo savimi jausmas, kad kažko nemoki. Jis niekada per daug nereikalavdavo ir nesiimdavo kokių ypatingų priemonių, kad priverstų mokytis. Bet mokėdavo įteigti, kad tai reikia išmokti. A. Baronas turėjo įdomią ir, manau, labai gerą metodikos sistemą. Jis pirmiausia paaiškindavo, kokia yra lotyniško žodžio etimologija, o paskui reikalavdavo, kad ir mes tai žinotume. Todėl paskui daug lengviau būdavo versti tekstus, lengviau atsirinkdavome pirminę prasmę. Bet daugiausia mums rūpesčių suteikdavo ta paskaitos dalis, kuri vadinosi *repetitio est mater studiorum* – žodžių klausinėjimas. Jei nepasakei vieno žodžio reikšmės, dar gaudavai porą žodžių už bausmę. Įdomiai A. Baronas vadindavo žymėjimą, kas neatėjo į paskaitą – *proskripcijos*. Paskaitos pradžioje visada buvo atverčiamas proskripcijų sąrašas.

Manau, kad labai retai pasitaiko laimė sutikti tokių žmonių, todėl džiaugiuosi, kad, nors ir labai neilgai, bet teko bendrauti su dėstytoju A. Baronu.